МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ БАКАЛАВРСЬКИХ І МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ З ПСИХОЛОГІЇ

Київ 2023

УДК 159.9: [378.22:001.81](072)

Рекомендовано Вченою радою факультету психології

УДУ імені Михайла Драгоманова

Протокол № 8 від 30 січня 2023 року

Рецензенти:

Чепелєва Н.В. академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор, заступник директора з науково-дослідної роботи Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України;

Приходько Ю.О. доктор психологічних наук, професор кафедри практичної психології педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова.

Методичні рекомендації визначають мету та завдання кваліфікаційних (бакалаврських та магістерських) робіт, вимоги до їх змісту та оформлення, містять основні положення з їх підготовки та захисту (Укладачі Л.В. Долинська, А.В.Зінченко, Л.М.Ширяєва) – Київ, УДУ імені Михайла Драгоманова – 2023 – 60 с.

Укладачі: Долинська Л.В. – канд.психол.наук,професор

Ширяєва Л.М. – канд.психол.наук,професор

Зінченко А.В. – канд.психол.наук,доцент

ЗМІСТ

Вступ……4
1.Загальні вимоги до кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи……...7
2.Вибір та затвердження теми кваліфікаційної роботи ……8
3.Особливості змістовного наповнення кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи з психології……11
4.Методичні вказівки з виконання основних завдань бакалаврської (магістерської) роботи……. 12
5.Вимоги до оформлення кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи з психології ……22
6. Особливості захисту кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи з психології ……28
Додатки..……30

ВСТУП

Завершальним етапом навчання студента зі спеціальності 053 «Психологія» є написання бакалаврської або магістерської роботи. За своїм змістом випускна кваліфікаційна робота наближається до самостійної дослідницької роботи, де повинні знайти відображення не тільки отримана сума знань за основними курсами навчального плану, але і нові рішення актуальних питань психології. Це самостійна випускна науково-дослідна робота, що виконує кваліфікаційну функцію і готується з метою публічного захисту й здобуття академічного ступеня бакалавр чи магістр. У студентів, що приступають до такої діяльності, завжди виникає багато запитань, пов'язаних з методологією підготовки і методикою написання, правилами оформлення, процедурою захисту кваліфікаційної роботи. Завданням зазначених методичних рекомендацій є допомога студентам у розв’язанні проблем, що виникають у процесі написання кваліфікаційної роботи. Підкреслюється необхідність творчого, а не формального, підходу студента до вибору тематики бакалаврської (магістерської) роботи, наповнення змістовної частини роботи, дотримання загальних вимог до послідовності виконання й оформлення бакалаврської (магістерської) роботи.

Метою бакалаврської (магістерської) роботи є закріплення, систематизація і розширення теоретичних знань, поглиблене вивчення і експериментальна перевірка однієї з вибраних актуальних проблем психологічної науки і практики, опанування елементами самостійної дослідницької роботи. Виконання бакалаврської (магістерської) роботи з психології – творчий процес, тому чим краще студент знає свою майбутню роботу, володіє практичними навичками, тим привабливішим і цікавішим йому буде процес виконання бакалаврської (магістерської) роботи, а значить вищими будуть її рівень і якість. У будь-якій галузі психології, на будь-якому рівні кваліфікації фахівцю необхідно бути готовим і здатним приймати оптимальні рішення і реалізовувати їх. Особливі вимоги до психологів висуває ринкова економіка, що визначає велику гнучкість у виборі шляхів, методів і

засобів роботи в умовах конкурентної боротьби на ринку, що, у свою чергу, зобов'язує психологів бути творчими фахівцями, спроможними приймати вірні рішення в нестандартних ситуаціях.

Бакалаврська (магістерська) робота – це самостійна, творча робота на визначену тему, виконана студентом під керівництвом кваліфікованого викладача (професора або доцента), **метою** якої є:

- систематизація, закріплення, розширення та поглиблення теоретичних знань і практичних навичок студентів, їх здібностей до самостійного аналізу, порівняння, узагальнення та систематизація накопичених знань з загальнонаукових і спеціальних дисциплін впродовж усього періоду навчання у ЗВО;
- формування навичок застосування цих знань під час самостійного вирішення конкретних наукових і соціальних завдань;
- оволодіння методами наукових досліджень;
- уміннями проведення емпіричного дослідження;
- набуття досвіду якісного аналізу отриманих кількісних результатів;
- формулювання самостійних висновків і методичних та психологічних рекомендацій та їх прилюдного захисту.

Основними **завданнями** бакалаврської (магістерської) роботи є продемонструвати рівень кваліфікації студента, а саме:

✓ здатність творчо мислити, вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання;

✓ уміння проводити бібліографічну роботу з використанням сучасних інформаційних технологій, користуватися методичними, статистичними, законодавчо-нормативними матеріалами, критично оцінювати існуючі наукові концепції та підходи до явищ та процесів;

✓ виявлення самостійного уміння працювати з науковою психологічною літературою, правильно цитувати і робити посилання на джерела;

✓ здатність формулювати мету та обґрунтовувати актуальність дослідження в теорії та практиці;

✓ володіння сучасними науковими психологічними методами та діагностичними методиками для вирішення практичних завдань, сформульованих у кваліфікаційній роботі;

✓ уміння використовувати методи математичної обробки емпіричних даних, робити науковий аналіз отриманих результатів, здійснювати узагальнення, будувати таблиці і рисунки за кількісними психологічними показниками;

✓ уміння оцінити можливості використання отриманих результатів у науковій і практичній діяльності, обґрунтовувати практичну спрямованість рекомендацій і пропозицій, розроблених за результатами емпіричного дослідження;

✓ володіння сучасними інформаційними технологіями для здійснення досліджень та оформлення атестаційної роботи.

У процесі підготовки бакалаврської (магістерської) роботи можна **виокремити наступні етапи:**

- вибір теми дослідження;
- визначення мети і завдань дослідження;
- визначення об’єкта і предмета дослідження;
- аналіз науково-методичної літератури;
- вибір методів дослідження;
- математично-статистична обробка результатів дослідження;
- розробка розвивальної, профілактичної чи корекційної програми;
- апробація авторської програми формувального експерименту;
- порівняльна характеристика результатів формувального експерименту;
- формулювання висновків і практичних рекомендацій;
- оформлення роботи;
- публічний захист роботи.

1. Загальні вимоги до кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи

Вирішення зазначених вище навчально-методичних завдань зумовлює дотримання і виконання загальних вимог до бакалаврської (магістерської) роботи:

1. Застосування відповідної науково-методологічної бази дослідження.
2. Комплексний системний підхід до вирішення завдань роботи.
3. Практичне значення (цінність) роботи.
4. Творчий, самостійний підхід.

Застосування відповідної науково-методологічної бази дослідження.

У процесі підготовки бакалаврської (магістерської) роботи студенти поглиблюють свої знання з теорії і практики спеціальних психологічних курсів. Тому при виконанні бакалаврської (магістерської) роботи необхідно спиратися на публікації вітчизняної і зарубіжної спеціальної психолого-педагогічної літератури.

Вивчивши передовий вітчизняний і зарубіжний досвід за темою дослідження необхідно подати його результати у вигляді короткого аналітичного огляду, а також зробити висновок – власний висновок про відповідність обраного предмета дослідження сучасним вимогам, його соціальну й наукову значущість та недостатній рівень наукового дослідження в психологічній науці.

Комплексний системний підхід. Вирішуючи завдання, поставлені в бакалаврській (магістерській) роботі, визначаючи об’єкт та предмет дослідження, необхідно застосовувати комплексний системний підхід. У роботі слід зробити глибокий психологічний аналіз досліджуваних питань з позицій системного підходу та показати напрямки його розвитку. Практичним доказом застосування комплексного системного підходу в бакалаврській (магістерській) роботі буде оцінка соціальної ефективності розроблених автором рекомендацій і пропозицій за результатами проведеного дослідження.

Практичне значення (цінність) роботи. Ця вимога полягає в тому, що бакалаврська (магістерська) робота повинна виконуватися на основі конкретних матеріалів, зібраних студентом під час науково-дослідної (стажиської) практики або дослідження за місцем роботи. Під час практики студент може самостійно або під керівництвом штатного психолога проводити аналіз психологічних феноменів, брати участь у зборі й обробці матеріалів, розробці й апробуванні різних методик, дослідженні теоретичних питань, необхідних для вдосконалення практичної роботи в перспективі. Головним є не просто аналіз, а узагальнення і використання конкретних матеріалів для вирішення проблем дослідження. Саме цим умовам повинна відповідати змістовна частина бакалаврської (магістерської) роботи. Такий підхід до виконання бакалаврської (магістерської) роботи дає можливість студенту не тільки показати свою підготовленість і навички практичної роботи, але і зробити конкретну практичну допомогу закладу, де проводилося дослідження.

Творчий, самостійний підхід. У бакалаврській (магістерській) роботі випускник зобов'язаний показати поряд із глибокими теоретичними знаннями уміння творчо мислити і здатність до науково-дослідної роботи, до самостійного творчого вирішення практичних питань психології з врахуванням новітніх тенденцій та запиту школи чи установи, де проводилось дослідження. Якщо студент впродовж навчання в університеті брав участь у науково-дослідній роботі, то результати його наукових досліджень також можуть бути висвітлені у бакалаврській (магістерській) роботі.

2.Вибір та затвердження теми кваліфікаційної роботи

Організація виконання бакалаврської (магістерської) роботи починається з вибору теми. Студентові надається право самостійного вибору теми бакалаврської (магістерської) роботи з переліку, який рекомендується кафедрою. *Вибір теми визначається:*

- ✓ науковими інтересами студента та змістом ОПП підготовки студента;

- ✓ актуальністю тих чи інших проблем для сучасної психологічної науки та практики;
- ✓ можливостями одержання та обробки необхідного фактичного матеріалу;

Вибір теми здійснюється студентами самостійно з рекомендованого кафедрою переліку у **сьомому семестрі** бакалаврської та **першому семестрі** магістерської підготовки. Обрана тема може бути продовженням і розширенням теми курсової роботи в межах ОПП. Від правильного вибору теми роботи значною мірою залежить успіх її виконання.

***При виборі теми слід враховувати**:*

- актуальність проблематики та її соціальну значущість;
- певну наукову новизну;
- практичну значущість виконаної роботи;
- наукові інтереси студента в межах освітньо-професійної програми підготовки.

Ознаки актуальності роботи:

- інтерес до даної проблеми як суспільства так і вчених на даному етапі розвитку науки;
- потреба (шкіл, дитячих закладів, соціальних служб і центрів, населення) в практичних результатах даної наукової роботи;
- відповідність теми ОПП підготовки.

Обґрунтування актуальності теми бакалаврської (магістерської) роботи є достатнім у межах 1-1,5 сторінки.

Наукова новизна дослідження в межах бакалаврської(магістерської) роботи визначається новими умовами його проведення, знаходженням актуальних чинників прояву досліджуваного феномену, практичною значущістю принаймні для того закладу та групи досліджуваних, де проводилась емпірична частина роботи.

Процес вибору теми бакалаврської (магістерської) роботи передбачає допомогу викладача, наукового керівника та затверджується на засіданні

кафедри. З огляду на здібності й успішність студента, його наукові схильності, інтереси, практичну базу і характер його майбутньої роботи, керівник допомагає йому зробити вибір основного аспекту наукового дослідження. За узгодженням з науковим керівником студент має право самостійно сформулювати тему бакалаврської (магістерської) роботи, яка не ввійшла до рекомендованого переліку. Тема магістерської роботи може являти собою продовження та розробку нових аспектів бакалаврської роботи. Додаток Б1,Б2 містить пропоновані теми бакалаврських (магістерських) робіт для ОПП бакалаврського рівня підготовки «Психологія врегулювання конфліктів» та магістерського рівня вечірньої форми навчання ОПП «Психологічне консультування».

Після вибору теми бакалаврської (магістерської) роботи, студент пише заяву на ім’я завідувача відповідної кафедри психології для затвердження (заява має бути завірена підписом наукового керівника) до 1 жовтня (Додаток А1, А2). Тема бакалаврської (магістерської) роботи, обрана студентом і погоджена з науковим керівником, затверджується на засіданні кафедри, Вченій раді факультету та передається до навчально-методичного центру для підготовки наказу ректора університету.

Наступним етапом роботи є оформлення бланку завдань, розробка та узгодження календарного плану роботи згідно графіка навчально-методичного центру університету та факультету (не пізніше 01 листопада) (Додаток В).

Виконання студентом календарного плану бакалаврської (магістерської) роботи контролюється науковим керівником та завідувачем кафедри. В разі значного порушення графіка виконання бакалаврської (магістерської) роботи без поважних причин кафедра може клопотати перед деканатом про недопущення студента до захисту.

3.Особливості змістовного наповнення кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи з психології

Після обрання теми роботи студентом визначається конкретна кінцева мета та результат роботи, формулюються завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети, а також обираються шляхи, методи та засоби її досягнення.

Основний дослідницький матеріал студент збирає на базі науково-дослідної практики й у бібліотеках. Після з'ясування стану наукової розробки проблеми та підготовки першого розділу кваліфікаційної роботи потрібно намітити програму проведення констатувального експерименту. Емпіричне дослідження супроводжується проведенням діагностичних методик, аналізом зібраного статистичного матеріалу, виконанням розрахунків, оформленням таблиць і рисунків, висновків щодо рівня розвитку досліджуваного феномену. За результатами констатувального експерименту робиться висновок щодо доцільності та шляхів проведення формувального експерименту, складається і обґрунтовується його програма. Після проведення формувального експерименту та контрольного зрізу за його результатами відбувається остаточне обговорення й уточнення змісту роботи з науковим керівником. Після написання роботи і перевірки її науковим керівником та рекомендації кафедри щодо захисту потрібно пройти перевірку на плагіат, одержати відгуки рецензентів та наукового керівника, підготувати доповідь і матеріали презентації роботи перед кваліфікаційною атестаційною комісією.

Графік організації виконання бакалаврської (магістерської) роботи охоплює період від вибору теми до захисту бакалаврської (магістерської) роботи і ***включає наступні основні етапи:*** 1) прикріплення до наукового керівника від кафедри; 2) вибір теми бакалаврської (магістерської) роботи; 3) узгодження з керівником теми бакалаврської (магістерської) роботи; 4) затвердження теми бакалаврської (магістерської) роботи на кафедрі; 5)вибір бази проведення наукового дослідження; 6) отримання клопотання для проведення експериментальної роботи (за необхідності); 7) розробка

конкретних завдань бакалаврської (магістерської) роботи; 8) узгодження графіка роботи; 9) визначення днів консультацій; 10) складання бібліографії за темою бакалаврської (магістерської) роботи; 11) робота з літературними джерелами; 12) написання теоретичної частини роботи; 13) обґрунтування емпіричної частини дослідження, підбір методик дослідження; 14) проведення констатувального експерименту; 15) написання другого розділу бакалаврської (магістерської) роботи; 16) обґрунтування формувального експерименту; 17) проведення формувального експерименту; 18) проведення контрольного зрізу; 19) написання третього розділу бакалаврської (магістерської) роботи; 20) формулювання практичних рекомендацій, оформлення висновків; 21) здача бакалаврської (магістерської) роботи науковому керівнику на перевірку; 22) доопрацювання тексту згідно зроблених зауважень; 23) оформлення остаточного варіанту бакалаврської (магістерської) роботи; 24) перевірка бакалаврської (магістерської) роботи на плагіат; 25) попередній захист бакалаврської (магістерської) роботи на кафедрі; 26) написання керівником відгуку на бакалаврську(магістерську) роботу; 27) передача бакалаврської (магістерської) роботи на зовнішнє рецензування та отримання рецензії; 28) підготовка виступу та презентаційних матеріалів для захисту бакалаврської (магістерської) роботи; 29) захист бакалаврської (магістерської) роботи перед кваліфікаційною атестаційною комісією.

4.Методичні вказівки з виконання основних завдань бакалаврської (магістерської) роботи

Будь-яка бакалаврська (магістерська) робота має свої особливості, що випливають зі своєрідності теми, об'єкту та предмету дослідження, структури роботи, вимог наукового керівника, наявності і повноти джерел інформації, наукового підходу до розв’язання поставленої проблеми. Водночас кожна бакалаврська (магістерська) робота повинна бути побудована за загальною схемою на основі єдиних методичних рекомендацій, що відображають

сучасний рівень вимог до завершальної стадії підготовки фахівця. Бакалаврська (магістерська) робота повинна мати чітку та логічну побудову. Загальний змістовний обсяг бакалаврської роботи – 45-60 сторінок, магістерської – 60-80 сторінок, без врахування додатків і списку використаної літератури.

Відповідно вимог до наукового дослідження існує певна композиційна структура бакалаврської (магістерської) роботи, основними елементами якої в порядку їх розташування є наступні:

1. Титульний лист
2. Зміст
3. Вступ
4. 3 розділи основної частини з висновками до кожного розділу
5. Висновки
6. Список використаної літератури
7. Додатки

Кожен з цих елементів починаються з нової сторінки.

Титульний лист є першою сторінкою (без нумерації) бакалаврської (магістерської) роботи і заповнюється за встановленими правилами. Вгорі вказується Міністерство, найменування навчального закладу, факультету і кафедри.

Посередині зазначається тема роботи. У правому нижньому куті нижче вказується прізвище, ім'я, по батькові студента і група, прізвище та ініціали наукового керівника та рецензентів, а також їх учений ступінь та наукове звання. В лівому нижньому куті оформлюється рекомендація кафедри до захисту, яка підписується завідувачем кафедри. Нижче по центру пишеться місто та рік захисту (Додаток Г).

Зміст. Після титульного листа, розташовується зміст, у якому наводяться всі заголовки бакалаврської (магістерської) роботи і вказуються сторінки, з яких вони починаються. Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки в тексті. Скорочувати чи подавати їх в іншому

формулюванні, послідовності і співпідпорядкованості у порівнянні з заголовками в тексті забороняється. Усі заголовки починають із прописної букви без крапки на кінці (Додаток Д).

Вступ. Головне його призначення полягає в тому, щоб дати коротке обґрунтування вибору теми дослідження. У вступі формулюється мета і завдання дослідження, дається характеристика теоретичної, методологічної, практичної бази, об'єкта та предмета, методів дослідження. Обсяг вступу бакалаврської (магістерської) роботи складає 4-5 сторінок, а його складові подають у рекомендованій нижче послідовності (Додаток Е).

Актуальність теми дослідження визначається соціальною значущістю обраної теми та її недостатнім рівнем наукового вивчення у психологічній науці. Шляхом критичного аналізу і порівняння з відомими науковими дослідженнями обґрунтовують актуальність та доцільність роботи. Відповідно до цього автор окреслює конкретні питання, яким він присвячує дослідження. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Наукове дослідження проводиться для того, щоб знайти вирішення конкретного актуального завдання (проблеми). Саме тому точне визначення проблеми, її чітке формулювання мають принципове значення для визначення напрямку наукового пошуку. Коротко слід оцінити ступень вивченості досліджуваної проблеми, вказати, які аспекти вже теоретично і практично вирішені, а які є проблемними, по-різному висвітлені в науковій літературі. Характеризуючи стан досліджуваної проблеми, слід назвати авторів (вітчизняних і зарубіжних), які зробили значний внесок у розробку даного напрямку наукового дослідження та визначити доцільність дослідження саме в такому формулюванні.

Об’єкт і предмет дослідження

Об’єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення.

Предмет дослідження – конкретна проблема в рамках об’єкту дослідження. Це те, що знаходиться в межах об’єкта і на що спрямована увага

бакалаврського (магістерського) дослідження. Предмет визначає тему дослідження.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкт виділяється його загальна частина, на яку спрямоване дослідження. Предмет дослідження визначає тему бакалаврської (магістерської) роботи, назва якої вказується на титульній сторінці.

НАПРИКЛАД:

Тема бакалаврської роботи «Стиль батьківської поведінки як чинник виникнення і подолання конфліктів у сім'ї».

Об'єкт дослідження: сімейні конфлікти.

Предмет дослідження: стиль батьківської поведінки як чинник виникнення і подолання конфліктів у сім'ї.

Предмет дослідження, як вже зазначалося, завжди відповідає темі бакалаврської (магістерської) роботи.

Мета і завдання дослідження визначаються відповідно до предмета та об'єкта дослідження. Відповідно до названої теми мета полягає у « виявленні особливостей прояву стилів батьківської поведінки та їх зв'язку з сімейними конфліктами»

Завдання формулюються відповідно до плану бакалаврської (магістерської) роботи. Деякі ключові слова щодо постановки завдань: *визначити, дослідити, запропонувати, з'ясувати, обґрунтувати, оптимізувати, оцінити, проаналізувати, розробити і т.п.*

Кількість завдань не має перевищувати 3-4, відповідно до мети роботи і предмета дослідження.

Приклад формулювання завдань щодо даної теми:

1. Проаналізувати наукову психолого-педагогічну літературу та визначити підходи до вивчення теми залежності сімейних конфліктів від стилю батьківської поведінки.

2. Емпірично виявити стилі батьківської поведінки та їх зв'язок з рівнем конфліктності у сім'ї.

3. Розробити програму актуалізації оптимальних стилів поведінки батьків як засобу подолання сімейних конфліктів.

Як правило, на основі завдань дослідження будується структура бакалаврської (магістерської) роботи, тобто завдання дослідження відповідають змісту розділів і підрозділів роботи.

Гіпотеза дослідження – це припущення щодо результатів емпіричного дослідження. Вона може включати дві частини: перша з констатувальної частини дослідження стосовно передбачуваного рівня розвитку досліджуваного феномену та його зв'язку з іншими характеристиками особистості; друга – з формувального етапу дослідження про можливий вплив (розвиток, корекцію, зниження і т. ін.) на предмет емпіричного вивчення.

***НАПРИКЛАД*:** В основу нашого дослідження було покладено припущення про те, що значний вплив на виникнення конфліктів у сім'ї має стиль батьківської поведінки, а їх подолання може бути здійснено шляхом оптимізації ефективних стилів поведінки батьків засобами активного соціально-психологічного навчання.

Методи дослідження. Окремим пунктом у вступі перераховуються використані методи дослідження для досягнення мети, поставленої в роботі:1) *теоретичні* (аналіз, порівняння та систематизація досліджень у наукових літературних джерелах, інтерпретація та узагальнення результатів теоретичних та емпіричних досліджень), *емпіричні* (де вказуються конкретні методи, які будуть використані під час проведення наукового дослідження, наприклад, спостереження, бесіда, анкетування, тести, експеримент) та *математичні методи* дослідження, використані в роботі.

Окремо необхідно також вказати, які конкретно діагностичні методики були використані під час проведення емпіричного дослідження з конкретизацією мети використання кожної методики.

Теоретико-методологічна основа дослідження передбачає визначення тих теорій, концепцій, напрямків і положень (з прізвищами конкретних провідних науковців), які було покладено в основу дослідження.

Етапи і експериментальна база дослідження. У вступі чітко прописуються етапи проведення дослідження та вказуються його часові межі. Експериментальна база повинна визначати місце проведення та кількість учасників дослідження.

Вірогідність і надійність результатів дослідження повинна забезпечуватися використанням валідних і надійних взаємодоповнюючих методів, що відповідають меті і завданням бакалаврської (магістерської) роботи, поєднанням кількісного та якісного аналізу отриманих результатів та застосуванням методів математичної статистики, що і зазначається окремим пунктом у роботі.

Наукова новизна та теоретичне значення отриманих результатів визначається тими науковими положеннями, які виносяться на захист, із зазначенням відмінності одержаних результатів від відомих раніше.

Характеризуючи елементи новизни отриманих результатів, потрібно визначити ступінь новизни, а саме: *вперше одержано, розширено та доповнено, удосконалено, дістало подальший розвиток* і т. ін.

Наводимо **приклад** формулювання наукової новизни в межах теми, яка розглядалась вище:

Наукова новизна нашої роботи полягає в тому, що:

- *вперше виявлено* зв'язок між кількісними проявами конфліктів у сім'ї та стилями батьківської поведінки;
- *доведено та підтверджено* ефективність демократичних форм поведінки батьків у взаємодії з дітьми;
- *розроблено* модель зниження сімейних конфліктів шляхом оптимізації ефективних стилів поведінки батьків засобами СПТ;
- *набуло подальшого розвитку* знання щодо сімейних конфліктів та чинників їх виникнення і подолання.

Практичне значення одержаних результатів випливає з результатів формувального експерименту.

У відомостях про перспективи практичного використання характеризуються основні прикладні результати роботи та методичні рекомендації з окремих напрямів діяльності, можлива область впровадження результатів роботи (пакет діагностичних методик для подальших досліджень, тренінгова програма і т.п.).

Апробація матеріалів роботи. За наявності опублікованих результатів кваліфікаційної роботи наводяться відомості про матеріали доповідей на наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, посилання на статті в наукових журналах, збірниках наукових праць. Ксерокопії друкованих праць додаються.

Структура роботи, де вказується всі складові роботи за змістом та кількість сторінок (загальна і основна частина) і використаних першоджерел.

Основна частина роботи складається з трьох розділів

Перший розділ. У **першому** (теоретичному) розділі (25-30% обсягу основного змісту) висвітлюються теоретичне підґрунтя обраної теми бакалаврської (магістерської) роботи з позицій сучасних здобутків психологічної науки. При підготовці цього розділу необхідно встановити, що досліджено з обраної тематики в психологічній науці, доцільно узагальнити вітчизняний і зарубіжний досвід, результати наукових досліджень провідних вчених. Якщо за темою роботи існують відмінні позиції вчених чи відомості про різні шляхи практичного рішення даної проблеми, то студент має визначити своє ставлення, сформулювати свою позицію, обґрунтувати свою точку зору, що може збігатися з чиєюсь думкою, а може бути оригінальною. У цьому випадку обґрунтування повинне бути розгорнутим, базуватися на теоретичній основі і мати практичне підтвердження. Метою першого розділу – визначення (вказати, сформулювати) теоретичних і методологічних основ та наукових положень вирішення обраної проблеми та доведення недостатнього вивчення визначеного аспекту теми роботи.

Використання наукової літератури супроводжується обов'язковим посиланням на джерело, вказується звідки запозичені ті чи інші відомості і на сторінку в разі цитування.

Теоретичні положення першого розділу є підґрунтям для емпіричної частини дослідження і закінчується висновком, короткими узагальненнями за досліджуваними питаннями.

Основне призначення **другого розділу** (30-35 % обсягу основного змісту) полягає у науковому обґрунтуванні методичного апарату, організації науково-пошукової роботи та наведенні результатів констатувального експерименту. Обґрунтування напрямів досліджень базується на висновках теоретичного розділу з урахуванням виявлених особливостей об'єкта дослідження.

У ході роботи над другим розділом виявляються особливості прояву досліджуваного феномена, рівень розвитку, чинники та психолого-педагогічні умови, що зумовлюють його формування. Емпіричний розділ має бути максимально насиченим фактичними матеріалами (таблиці, рисунки) (див. Додаток Ж), що відображають відповідні результати аналізу. Виконуючи цю частину роботи, студент повинен продемонструвати вміння самостійно проводити наукові дослідження, застосовувати сучасні математичні методи наукового пізнання, давати наукову характеристику новим явищам і процесам, а також використовувати нові знання для конкретних прикладних рішень і обґрунтованих рекомендацій. Це супроводжується аналізом зібраного матеріалу, який рекомендується ілюструвати як кількісно, так і якісно. В кінці другого розділу робиться узагальнення у вигляді висновків до розділу та обґрунтовується необхідність розробки формувального експерименту.

Третій розділ бакалаврської (магістерської) роботи (30-35 % обсягу основного змісту) присвячений висвітленню обґрунтування програми та результатів проведення формувального експерименту. Цей розділ містить розгляд конкретних шляхів, методів та засобів вдосконалення нагальної проблеми. Характер і зміст заходів, що пропонуються, повинні базуватися на

аналізі, проведеному у другому розділі роботи. У цьому розділі на базі теоретичних узагальнень та аналізу обґрунтовуються нові підходи до вирішення проблеми, теоретичні, методичні та практичні пропозиції. Бажано, щоб рекомендації були обґрунтовані математичними розрахунками і доповнені передбачуваними (можливими) соціальними наслідками, що будуть виявлятися в результаті реалізації цих пропозицій, рекомендацій, заходів. Перевірка практичної значущості повинна підтверджуватися результатами проведеного контрольного зрізу формувального експерименту. Глибина розробки пропозицій, рекомендацій характеризує рівень підготовленості студента до самостійної професійної діяльності.

Висновки (до кожного розділу окремо та в кінці роботи) – це синтез послідовного логічного викладення здобутих результатів та їх співвідношення із загальною метою і конкретними завданнями, поставленими і сформульованими у вступі. У *висновках* підводяться підсумки бакалаврської (магістерської) роботи, тому, як правило, тут не подаються ні нові фактичні дані, ні нові теоретичні положення, про які не йшлося у розділах бакалаврської (магістерської) роботи. Вкрай важливо простежити, щоб на всі питання, що були сформульовані у вступі та завданнях кваліфікаційної роботи, була дана відповідь у висновках.

Висновки 1-2 абзацами узагальнюють зміст підрозділу (без наведення прізвищ та кількісних даних).

Список використаної літератури. У список літератури варто включити усі використані джерела, окрім підручників і навчальних посібників (публікації усіх видів, монографії, статті, дисертації, автореферати тощо). Використані в бакалаврській (магістерській) роботі джерела розташовуються за абеткою (від 50 до 100 посилань). Вимоги до оформлення наведено в Додатку К.

Робота з науковою літературою. Робота з літературою складає один з важливих етапів роботи над бакалаврською (магістерською) роботою. Цей етап починається з моменту вибору теми, а після складання бібліографії стає

основним у роботі студента.Під час роботи з першоджерелами необхідно робити виписки по тих питаннях, що досліджуються, а також записувати власні ідеї. Записи чи виписки краще робити на окремих аркушах або картках, на одній стороні листа з полями. На них міститься посилання на джерело, вказівки на розділ і підрозділ бакалаврської (магістерської) роботи, до яких ця виписка відноситься, замітки, примітки, посилання на інші джерела з цього питання.

Цитування. Дослівне приведення витримки з якого-небудь джерела для підкріплення думки авторитетним висловлюванням – цитата – виділяється лапками і забезпечується посиланням на джерело. При цитуванні припустимо приводити сучасну орфографію і пунктуацію, опускати слова, позначаючи пропуск крапками, якщо думка автора не спотворюється. Посилання на джерело оформляється так: [23,С.15]. Недослівне наведення витримки з якого-небудь джерела – посилання – не виділяється лапками, але обов'язково позначається наприкінці фрази посиланням на номер за списком літератури (наприклад [32]). Не можна користуватися порядковими номерами списку літератури бакалаврської (магістерської) роботи як словами для побудови фраз, наприклад: "У 25 дається визначення психологічного клімату..." Правильна побудова пропозиції буде: "У монографії [25] дається визначення психологічного клімату..." *Кількість цитат.* Бажано наводити не більше однієї на сторінку тексту першого розділу.

Студенти під час написання бакалаврської (магістерської) роботи мають керуватися принципами академічної доброчесності та дотримуватися всіх пунктів положення «Про академічну доброчесність» нашого університету (Див. на сайті університету за посиланням https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=https://npu.edu.ua/images/file/Viddil_licen/2020/document/pologennya_academ_dobro.PDF.).

Бакалаврські та магістерські роботи підлягають перевірці на наявність/відсутність академічного плагіату на етапі допуску до захисту. Перевірку здійснює факультетська комісія з академічної етики. У випадку

встановлення факту академічного плагіату бакалаврська (магістерська) робота не допускається до захисту, а студент підлягає відрахуванню з Університету за невиконання навчального плану і має право на повторний захист лише в разі поновлення на навчання.

Перед поданням бакалаврської (магістерської) роботи на кафедру на предмет рекомендації до захисту студент повинен написати заяву встановленого зразка на ім'я завідувача кафедри (Додаток М) в якій має бути зафіксовано факт ознайомлення з «Положенням…» та зазначено, що при написанні бакалаврської (магістерської) роботи студент дотримувався академічної доброчесності.

5.Вимоги до оформлення кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи з психології

Загальні вимоги.

Бакалаврська (магістерська) робота починається з титульної сторінки, яка оформлюється за установленою формою. Титульна сторінка – це перша сторінка роботи, але вона не нумерується.

До роботи додаються:

- заява (додаток А1, А2),
- завдання (додаток В),
- анотація,
- відгук наукового керівника,
- зовнішня рецензія (додаток Н),
- текст бакалаврської (магістерської) роботи на електронному носії,
- подання голові кваліфікаційної атестаційної комісії (додаток Л).

До кваліфікаційної атестаційної комісії можуть надходити додаткові матеріали, які характеризують наукову і практичну цінність виконаної бакалаврської (магістерської) роботи:

- публікації з теми роботи;

- документи, що вказують на практичне застосування роботи (довідку про впровадження).

Бакалаврська (магістерська) робота оформлюється на аркушах формату А4 (210х297 мм) комп'ютерним способом на одній стороні аркуша білого паперу. Роботу виконують шрифтом Times New Roman кегль №14 через півтора інтервалу. Текст друкувати, дотримуючись таких розмірів полів: ліве – 30 мм, верхнє та нижнє – 20 мм, праве – 10 мм. У межах таблиць за необхідності можливе зменшення розміру шрифту та міжрядкового інтервалу.

Прізвище, назви установ, організацій та інші власні імена наводять мовою оригіналу.

Структурні елементи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ» не нумерують, їхні назви служать заголовками структурних елементів і розміщуються посередині рядка.

Кожний розділ бакалаврської (магістерської) роботи повинен бути оформлений з нової сторінки.

Розділ і підрозділи повинні мати заголовки. Розділи нумеруються арабськими цифрами без крапки після цифри. Заголовки розділів розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки наприкінці, не підкреслюючи. Заголовки підрозділів варто починати з абзацного відступу і друкувати малими літерами, крім першої літери, не підкреслюючи, без крапки наприкінці.

Наприклад:

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

1.1. Теоретичні основи дослідження комунікативної компетентності у сучасній психології

Абзацний відступ повинен бути однаковим по всьому тексту і рівним п’яти літерам. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Не допускається розміщення назви розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після нього розташований тільки один рядок тексту.

Нумерація

Сторінки бакалаврської (магістерської) роботи нумеруються арабськими цифрами, дотримуючись наскрізної нумерації по всьому тексту. Номер сторінки проставляють в правому верхньому куті сторінки без крапки наприкінці.

Титульну сторінку включають до загальної нумерації сторінок. Номер на титульній сторінці не проставляють. Ілюстрації й таблиці, розташовані на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок.

Підрозділи нумерують в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставиться крапка. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовки підрозділу.

Ілюстрації

Ілюстрації (рисунки) розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації повинні бути посилання в тексті і поданий їх аналіз.

Назва ілюстрації розміщується під ілюстрацією та починається словом «Рис. …», що разом із назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних, наприклад, «Рис.1.2 Кількісні показники рівня ситуативної тривожності підлітків до та після проведення формувального експерименту». Ілюстрації варто нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, які є в додатках. Номер ілюстрації

складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, розділених крапкою. Наприклад, «Рис.3.2.» (третій рисунок другого розділу).

Таблиці

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлюватися у вигляді таблиць.

Таблиця 1.3

Назва таблиці

№ п/п	Назва рядків	Назва граф таблиці			
1.					
2.					

Таблицю варто розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті. Назву таблиці розміщують посередині тексту.

Таблиці варто нумерувати арабськими цифрами наскрізною нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що розміщуються в додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, розділених крапкою, наприклад, таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, таблицю ділять на частини на розміщують одну частину під іншою або поруч, переносячи частину таблиці на наступну сторінку. У цьому випадку нумерують графи, повторюють їх нумерацію на наступній сторінці. Назву таблиці не повторюють. Слово «таблиця…» вказують один раз, справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці…» з указівкою її номера.

Заголовки граф таблиці пишуть великими літерами, а підзаголовки – малими, якщо вони складають одне речення із заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. Наприкінці заголовків і

підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф указують в однині. Допускається зменшення розміру шрифту в таблиці.

Перерахування

Перерахування, при необхідності, можуть бути наведені всередині бакалаврської (магістерської) роботи. Перед перерахуванням ставлять двокрапку. Перед кожною позицією перерахування варто ставити малу літеру українського алфавіту. Для подальшої деталізації перерахування варто використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

Перерахування першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацного відступу, другого рівня – із відступом щодо місця розташування перерахувань першого рівня.

Наприклад:

а)

б)

1)

2)

Формули

Формули розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули повинно бути залишено не менше одного вільного рядка.

Формули (за винятком формул, наведених у додатках) нумерують наскрізною нумерацією в межах розділу, наприклад формула (1.3) – третя формула першого розділу, номер формули вказується на рівні формули в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значення символів і числових коефіцієнтів, що входять у формулу, варто наводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій вона подана у формулі. Пояснення значення кожного символу й числового коефіцієнта варто давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають із абзацу словом «де» без двокрапки.

Переносити формули на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуючих операцій, причому знак операції на початку наступного рядка повторюють. При переносі формули зі знаком операції множення застосовують знак «х».

Посилання

При написання бакалаврської (магістерської) роботи студент обов'язково повинен робити посилання на використані літературні та інші інформаційні джерела, самі джерела мають бути включеними до списку використаної літератури.

Посилання подаються такими способами: одразу після закінчення цитати в квадратних дужках, де вказується порядковий номер джерела у списку використаної літератури та відповідна сторінка, наприклад, – [5,С.135] сторінка 135 літературного джерела, яке в списку літератури значиться під номером 5.

Додатки

Додатки оформлюють як продовження бакалаврської (магістерської) роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток і велика літера, що позначає додаток.

Додаток слід позначати послідовно великими літерами української абетки за винятком літер Ґ,Є,З,І,Ї,Й,Щ,Ч,Ь, наприклад, Додаток А, Додаток Б. Перед додатками повинен бути аркуш зі словом «ДОДАТКИ», розташований посередині аркуша.

6. Особливості захисту кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи з психології

Бакалаврська та магістерська роботи виконуються лише українською мовою. Мова психологічного дослідження повинна бути точною, ясною, не допускати двозначного тлумачення. Студент зобов'язаний уміло використовувати наукову термінологію, не захоплюватися надмірним вживанням "наукоподібних" слів і зворотів.

Надрукована бакалаврська (магістерська) робота ретельно перевіряється, усі цитати і цифровий матеріал звіряються. Автор несе повну відповідальність за всі помилки як у власному тексті, так і в цитатах і в науковому апараті. Невиправлені помилки не тільки створюють несприятливе враження про автора роботи, характеризуючи його недбалість, що часом граничить з науковою несумлінністю, але і можуть серйозно спотворити його думки.

Бакалаврська (магістерська) робота пишеться на білому папері стандартного формату розміром 210х297 мм. Кожна сторінка тексту, включаючи ілюстрації і додатки, нумерується, крім титульного листа без пропусків і повторень. Номера сторінок проставляються, починаючи зі змісту. Всі аркуші роботи повинні бути скріплені чи зброшуровані у твердому плетінні.

До захисту допускаються студенти, що отримали позитивний відгук керівника на свою бакалаврську (магістерську) роботу, зовнішню рецензію фахівця. Рецензія повинна бути підписана рецензентом і завірена печаткою у відділі кадрів університету або інституту, де працює рецензент. На титульному листі магістерської (бакалаврської) роботи ставиться підпис "До захисту" за підписом завідувача кафедрою, із вказівкою дати, коли такий дозвіл було отримано та номером протоколу засідання кафедри. Захист бакалаврської (магістерської) роботи проводиться на відкритому засіданні кваліфікаційної екзаменаційної комісії. На засіданні при захисті бакалаврських (магістерських) робіт крім членів кваліфікаційної

екзаменаційної комісії можуть бути присутні керівники бакалаврських (магістерських) робіт, консультанти, викладачі кафедри, представники установ, просто бажаючі. У своїй доповіді студент повинен коротко викласти основні положення і висновки своєї роботи. У виступі в обов'язковому порядку повинно знайти відображення: актуальність теми бакалаврської (магістерської) роботи; мета і завдання дослідження; об'єкт і предмет дослідження; новизна і практична значущість результатів дослідження; короткий зміст теоретичної сторони проблеми дослідження; результати емпіричного вивчення проблеми; пропозиції, рекомендації, методичні розробки автора бакалаврської (магістерської) роботи, спрямовані на рішення проблеми.

Доповідь за матеріалами бакалаврської (магістерської) роботи не повинна перевищувати 10-12 хвилин. На захисті можна використовувати раніше написані тези, ілюстрований матеріал, рисунки тощо, зробити комп'ютерну презентацію роботи.

Студент зобов'язаний дати відповідь на всі запитання членів кваліфікаційної комісії, а також відповісти на критичні зауваження, що містяться у рецензії і з якими він ознайомився попередньо. Загальна тривалість захисту, як правило, не повинна перевищувати 30 хвилин. Після закінчення публічного захисту відбудеться нарада кваліфікаційної комісії, на якій більшістю голосів приймається оцінка роботи бакалавра (магістра) і її захист.

Результати захисту визначаються оцінками "відмінно"(90-100 балів – A), "добре"(80-89 балів – B та 70-79 балів – C), "задовільно" (65-69 балів – D та 60-64 бали – E). В окремих випадках кваліфікаційна комісія дає рекомендації про подальше використання результатів бакалаврської (магістерської) роботи (для опублікування, упровадження на практиці, про вступ до аспірантури і т.д.). Рішення комісії доводиться до студентів у той же день після оформлення протоколу кваліфікаційної атестаційної комісії.

ДОДАТКИ

Додаток А-1

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗАЯВИ ВІД СТУДЕНТА НА ЗАТВЕРДЖЕННЯ ТЕМИ МАГІСТЕРСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Завідувачу кафедри
соціальної психології
_____
студента 1 року навчання магістратури
_____ факультету
_____

З А Я В А

Прошу Вас визначити за мною наступну тему кваліфікаційної магістерської роботи: «_____».

число _____ підпис студента

Погоджено _____
підпис наукового керівника

Погоджено _____
підпис завідувача кафедри

Додаток А-2

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗАЯВИ ВІД СТУДЕНТА НА ЗАТВЕРДЖЕННЯ ТЕМИ БАКАЛАВРСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Завідувачу кафедри
соціальної психології
_____
студента 4 року навчання
_____ факультету
_____

З А Я В А

Прошу Вас визначити за мною наступну тему кваліфікаційної бакалаврської роботи: «_____»

число _____ підпис студента

Погоджено _____
підпис наукового керівника

Погоджено _____
підпис завідувача кафедри

Додаток Б-1

Список тем бакалаврських робіт

1. Інтернальність як чинник готовності майбутніх психологів до особистісно-професійного саморозвитку.
2. Психологічні умови розвитку стресостійкості як професійної якості психологів, які працюють з конфліктними відносинами.
3. Професійна рефлексія як механізм саморозвитку майбутніх психологів.
4. Психологічні особливості саморегуляції особистості підлітка як умови попередження міжособистісних конфліктів.
5. Емоційний інтелект особистості юнацького віку як чинник попередження міжособистісних конфліктів.
6. Психологічні особливості емоційного інтелекту осіб підліткового віку, схильних до конфліктної поведінки.
7. Формування толерантності підлітків як умови їх психологічної готовності до врегулювання конфліктів.
8. Стиль батьківської поведінки як чинник виникнення і подолання конфліктів у сім'ї.
9. Психологічні особливості емоційно-вольової регуляції старшокласників як умови запобігання міжособистісним конфліктам.
10. Особистісна готовність майбутніх психологів до професійної діяльності з врегулювання конфліктів.
11. Гендерні особливості прояву та подолання конфліктів у підлітковому віці.
12. Саморегуляція особистості у конфліктній ситуації.
13. Ціннісні аспекти міжособистісних конфліктів у юнацькому (або підлітковому) віці (або у студентів).
14. Психологічні особливості конфліктологічної компетентності майбутнього психолога.
15. Конфліктостійкість майбутнього психолога.
16. Конфлікт як джерело особистісного зростання.
17. Психокорекційна діяльність психолога з подолання агресивності учнів підліткового віку.
18. Агресивність як чинник виникнення сімейних конфліктів в учнів середнього шкільного віку.
19. Психологічні чинники конфліктів у молодій сім'ї.
20. Діагностика та оптимізація взаємовідносин в конфліктних сім'ях.
21. Діагностика та подолання внутрішньоособистісних конфліктів у майбутніх психологів.
22. Внутрішньоособистісний конфлікт як чинник кризи підліткового віку.
23. Тривожність як чинник внутрішньоособистісних конфліктів у юнацькому віці.
24. Самооцінка як чинник формування життєвих перспектив майбутнього психолога.
25. Психологічні особливості конфліктності підлітка.
26. Психологічні конфлікти підлітків з батьками та їх попередження і розв'язання.

27. Мотиваційні конфлікти у виробничій сфері.
28. Особливості пізнавальних конфліктів у міжособистісному спілкуванні.
29. Стилістика копінг-стратегій в ситуаціях внутрішньоособистісного конфлікту в осіб юнацького віку.
30. Психологічні особливості копінг-стратегій особистості в умовах стресу.
31. Внутрішній конфлікт та ресурси гармонізації психологічного благополуччя особистості.
32. Життєстійкість особистості як ресурс нейтралізації проживання (подолання) внутрішнього конфлікту.
33. Розвиток прихильності як умови подолання конфліктів у студентському середовищі.
34. Культура ділового спілкування в трудовому колективі як чинник попередження конфліктів.
35. Ціннісно-смислова сфера особистості в ситуаціях внутрішньоособистісного конфлікту в осіб юнацького віку.
36. Психологічні особливості прояву типів реагування у конфлікті у юнацькому віці.
37. Конструктивна конфліктність особистості як умова успішності міжособистісної взаємодії.
38. Інтернет-залежність як чинник сімейних конфліктів.
39. Формування ефективних копінг-стратегій як засобу вирішення конфліктних ситуацій в юнацькому (підлітковому віці).
40. Соціально-психологічний тренінг як засіб формування стратегій поведінки у міжособистісних конфліктах.
41. Технологія медіації у врегулюванні шкільних конфліктів.
42. Конфліктність особистості з різним рівнем особистісної зрілості.
43. Асертивна поведінка особистоті у юнацькому (підлітковому) віці як умова запобігання міжособистісним конфліктам.
44. Психологічні особливості Я-концепції особистості підлітка (юнака) як умови запобігання міжособистісним конфліктам.
45. Особливості взаємозв'язку конформності та здатності розв'язання внутрішньоособистісного конфлікту у юнацькому віці.
46. Особливості внутрішньоособистісних конфліктів майбутніх психологів у період адаптації до навчання у ЗВО

Додаток Б-2

Список тем магістерських робіт

1. Соціально-психологічні чинники адаптації старших дошкільників до умов життєдіяльності у дошкільному закладі.
2. Зниження тривожності у дошкільників засобами казкотерапії.
3. Психологічні особливості та корекція страхів у дітей старшого дошкільного віку.
4. Вплив засобів масової інформації на прояви агресивності дошкільників та їх корекція.
5. Гіперактивна поведінка дітей дошкільного віку та її корекція.
6. Прив'язаність як чинник психічного розвитку дитини дошкільного віку.
7. Роль сім'ї у формуванні інформаційної культури дитини дошкільного віку.
8. Психологічні чинники розвитку чуйності майбутнього вихователя ЗДО.
9. Емоційна регуляція навчальної діяльності молодших школярів.
10. Зниження тривожності молодших школярів засобами казкотерапії.
11. Гіперактивна поведінка молодших школярів та її корекція.
12. Розвиток позитивного ставлення до навчання в учнів початкових класів.
13. Психологічні чинники розвитку чуйності майбутнього вчителя початкових класів.
14. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів в процесі вивчення іноземної мови.
15. Корекція шкільної дезадаптації учнів при переході до основної школи.
16. Психологічні особливості та чинники формування самооцінки підлітків.
17. Фактори розвитку девіантної та делінквентної поведінки підлітків.
18. Психологічні особливості прояву брехливості у підлітковому віці.
19. Психологічні чинники дезадаптації підлітків.
20. Психологічні особливості страхів у підлітковому віці.
21. Особливості підліткового гумору.
22. Психологічні особливості шкільної тривожності у підлітковому віці.
23. Психологічні особливості прояву самотності підлітків.
24. Психологічні особливості мотивації учіння у підлітковому віці.
25. Психологічні чинники розвитку впевненості у собі у підлітків.
26. Формування емоційної стійкості в учнів раннього підліткового віку.
27. Психологічні особливості акцентуації характеру в підлітковому віці.
28. Уявлення підлітків про майбутню сім'ю.
29. Психологічні умови попередження аутоагресії в підлітковому віці.
30. Психологічні особливості девіантної поведінки сучасних підлітків.
31. Психологічні особливості уявлень підлітків про духовний ідеал.
32. Розвиток саморегуляції поведінки підлітків.
33. Соціально-психологічний вплив засобів масової комунікації на агресивність підлітків.
34. Ідеальний образ дорослого як чинник особистісного розвитку підлітка.
35. Психологічні особливості образу фізичного Я в підлітковому віці.
36. Психологічні особливості емоційних станів ігрозалежних підлітків.

37.Соціально-психологічні особливості професійного самовизначення сучасних старшокласників.
38.Психологічні особливості внутрішньо-особистісних конфліктів в юнацькому віці.
39.Психологічні особливості формування соціальних установок особистості юнацького віку.
40.Психологічні особливості становлення у старшокласників здатності до самостійного життєвого вибору.
41.Психологічні особливості уявлень старшокласників про духовний ідеал.
42.Особливості прояву рівня домагань сучасних старшокласників як умови їх професійного самовизначення.
43.Особливості соціальних страхів старшокласників.
44.Психологічні особливості прояву лідерства в ранньому юнацькому віці.
45.Подружні конфлікти та стратегія їх подолання в молодих сім'ях.
46.Психологічні особливості прояву самотності в дорослому віці.
47.Подолання психологічних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні підлітків.
48. Розвиток психологічної готовності майбутнього психолога до здійснення професійної кар'єри.
49.Психологічні особливості професійної Я-концепції майбутнього психолога.
50.Психологічні чинники розвитку комп'ютерної залежності у студентської молоді.
51.Психологічні чинники вибору вчительської професії.
52.Особливості розвитку відповідальності у майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки.
53.Психологічні особливості уявлень майбутніх вчителів про духовний ідеал.
54.Психологічні особливості становлення ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя.
55.Формування толерантності майбутнього вчителя (психолога, підлітка).
56.Розвиток емпатії як професійно-значущої якості майбутнього психолога.
57.Формування рефлексії як професійно-значущої якості майбутнього психолога.
58.Особливості розвитку особистісної зрілості майбутнього психолога.
59.Психологічні чинники професійного вигорання вчителів.
60.Психологічні особливості прояву копінг-стратегій у майбутніх вчителів.
61.Психологічні особливості акцентуацій характеру вчителя.
62.Психологічні особливості професійної Я-концепції майбутнього вчителя.
63.Психологічні особливості розвитку стресостійкості у майбутнього вчителя.
64.Психологічний супровід соціально-психологічної адаптації дітей із сімей внутрішньопереміщених осіб із зони АТО.
65.Профілактика і корекція вікових варіантів прояву булінгу у молодшому шкільному віці.
66.Психологічні особливості професійного самовизначення учнів в контексті профільного навчання.
67.Особливості розвитку професійної свідомості майбутніх психологів.

68.Психологічні особливості саморозуміння майбутніх психологів.
69.Психологічні особливості уявлень майбутніх психологів про духовний ідеал.
70.Психологічні особливості становлення професійного образу Я у майбутніх психологів.
71.Психологічні особливості креативного мислення майбутніх психологів.
72.Розвиток сенситивности майбутнього психолога.
73.Майбутня професія як засіб самоконструювання особистості студента.
74.Чинники формування інформаційної культури сучасного студентства.
75.Чинники формування життєвих установок першокурсників.
76.Самоорганізація студентів-першокурсників як фактор успішної учбової діяльності.
77.Особливості переживання студентами внутрішньополітичної та економічної кризи суспільства як життєвого контексту.
78.Психологічні особливості конфліктів у студентській групі в процесі спільної навчальної діяльності.
79.Особливості прояву агресії в середовищі студентської молоді.
80.Особливості розвитку особистісної зрілості сучасної молоді.
81.Особливості статеворольової ідентифікації дітей з неповних сімей.
82. Психологічні особливості сімей з різним стажем сімейного життя.
83.Діяльність психолога по вирішенню подружніх конфліктів.
84.Психологічні особливості брехливості у дорослому віці.

Додаток В

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Факультет_____
Кафедра _____
Освітньо-кваліфікаційний рівень_____
Напрям підготовки_____
(шифр і назва)
Спеціальність _____
(шифр і назва)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри _____

“____” _____20___року

З А В Д А Н Н Я
НА БАКАЛАВРСЬКУ (МАГІСТЕРСЬКУ) РОБОТУ СТУДЕНТУ

_____
(прізвище, ім’я, по батькові)
1. Тема роботи _____
_____
науковий керівник роботи _____
(прізвище, ім’я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом від “____”_____20_____ року №_____
2. Строк подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи _____
_____
_____
_____
_____
4.Зміст (перелік питань, які потрібно розробити)
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

5. Перелік графічного матеріалу

_____
_____
_____
_____
_____
_____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської (бакалаврської) роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

7.Дата видачі завдання_____

Студент _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту) _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

Додаток Г

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

_____факультет

Кафедра _____

Бакалаврська (Магістерська) робота з напряму

підготовки 053 Психологія

на тему:

«……назва теми……»

Виконала:
студентка _____ групи
_____ факультету
(прізвище,ім'я,по-батькові)
Науковий керівник:
доктор психологічних наук, професор
(прізвище,ім'я,по-батькові)
Рецензент:
доктор психологічних наук, професор
(прізвище,ім'я,по-батькові)

До захисту допускається:
Протокол № ___від _____20__ р.
Завідувач кафедри: _____
доктор психологічних наук,
професор _____
(прізвище,ім'я,по-батькові)

Київ – 20__

Додаток Д

ЗМІСТ

ВСТУП……

РОЗДІЛ І ПРОБЛЕМА ОБРАЗУ ФІЗИЧНОГО Я В ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ……..

1.1.Проблема самосвідомості і Я-концепції в психології ……

1.2. Образ фізичного Я у психологічній науці ……...

1.3. Поняття та структура образу фізичного Я……

1.4. Становлення та деформації образу фізичного Я……

Висновки до першого розділу……

РОЗДІЛ ІІ ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОБРАЗУ ФІЗИЧНОГО Я У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ……

2.1. Методичні підходи до вивчення образу фізичного Я у підлітків ……

2.2. Вікові, статеві та індивідуальні відмінності у становленні образу фізичного Я у підлітковому віці …….

Висновки до другого розділу…….

РОЗДІЛ ІІІ ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ПІДЛІТКАМ У ФОРМУВАННІ ГАРМОНІЙНОГО ОБРАЗУ ФІЗИЧНОГО Я…….

3.1.Теоретичне обґрунтування психологічного супроводу з гармонізації образу фізичного Я у підлітків……

3.2.Змістові і процесуальні аспекти психологічної допомоги з гармонізації образу фізичного Я у підлітків……

3.3. Результати формувального експерименту з гармонізації образу фізичного Я у підлітків……...

Висновки до третього розділу……

ВИСНОВКИ ……..

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ …….

ДОДАТКИ……...

Додаток Е

Тема дослідження "Психологічні особливості розвитку образу фізичного Я у підлітків".

ВСТУП

Актуальність теми. Започаткована реформа освіти в Україні робить наголос на розвитку самосвідомості дитини,її адекватного ставлення до себе, власного Я, яке в якості суб'єкта так чи інакше присвоює все, що робить людина і свідомо чи несвідомо відносить до себе власні дії і вчинки. Уявлення людини про себе (Д.Майєрс, Ч.Кулі, Дж.Мід) супроводжуються певним самоставленням, самооцінкою своїх особливостей як певної цілісності (Л.І.Божович, Р.Бернс, Т.Шибутані та ін.),важливу роль в якій відіграє образ фізичного Я особистості, уявлення про своє тіло (А.Бодальов, Д.Жоделе, В.Столін та ін.).

Слід зазначити, що відносно самого терміну "образ фізичного Я" існує певна невизначеність. У зарубіжній психології здебільшого вживається термін "образ тіла" (body image), суперечки існують лише відносно розуміння цього поняття. Наприклад: образ тіла розглядається як складна комплексна єдність сприймань, установок, оцінок, уявлень, пов'язаних як з тілесною зовнішністю, так і з функціями тіла (С. Фішер, Р. Шонц); образ тіла розглядається як результат психічного відображення, як певна розумова картина свого власного тіла (Д.Бенет, Дж. Чаплін). У вітчизняній психології не існує певного одного терміну, а вживається ряд понять, що характеризують однакові чи близькі за змістом психічні явища. Найбільш поширеними є поняття *"образ фізичного Я"* (або *"образ тілесного Я")* та *"образ тіла". Образ тіла - уявлення особистості про зовнішність, про ступінь естетичності будови тіла* (А.О. Реан). У сучасній довідниковій літературі з психології наводиться наступне визначення образу тіла: *образ тіла* це *системотворчий структурний елемент образу Я, уявлення про себе в аспекті тілесності.*

У наукових роботах психологів доведено значущість образу фізичного Я як надзвичайно суттєвого у формуванні особистості, розкривається механізм впливу самооцінки Я-фізичного на поведінку людини у соціумі (Х.Л. Бі, Б.М. Бурн, Р. Комер, М. Мольц, Ф. Райс, С. Фішер).

Негативне емоційне ставлення до себе може деформувати особистість, знижуючи самооцінку і викликаючи тривожність і депресивні стани. Особливо гостро ці процеси відбуваються у підлітковому і юнацькому віці (Л.С.Виготський, І.С.Кон, А.Є.Лічко, В.Д.Менделевич, Р.В.Моляко, Т.І.Нечитайло, О.Т. Соколова). Низька самооцінка зовнішності в цілому або її рис за певних об'єктивних і суб'єктивних чинників може бути причиною розвитку межових психічних захворювань, які вимагають своєчасної психологічної допомоги на етапі формування захворювання і застосування психокорекційних методів (Л.Ф. Бурлачук, І.А. Грабська, Н.Ю. Максимова, В.Д. Менделевич), психологічного забезпечення психічного і фізичного здоров'я (В.М. Бєлов, Г.К. Дзюб, О.С. Кочарян,Л.Ф.Шестопалова)

Саме в підлітковому віці уявлення про своє тіло впливає на статеву ідентифікацію та формування соціальної ідентичності. Усвідомлення естетичної та фізичної дії своєї зовнішності на оточуючих, відповідність соціальному еталону зовнішньої привабливості є для підлітків фундаментом подальших соціальних взаємодій і особистісної самореалізації (С.Кривцова, Р.Моляко, Т.Нечитайло, А.Черкашина).

У вітчизняній психології досліджувалися проблеми генезу образу фізичного Я у підлітковому віці (Т.Нечитайло), тілесні границі та функції тіла підлітків (Ю.Рождественський), деформації схеми тіла та зовнішності (Р.Моляко). Однак ряд питань, пов’язаних з особливостями усвідомлення образу фізичного Я у підлітків, його зв’язків з самооцінкою, впливом соціально-психологічних чинників на особливості прояву залишаються недостатньо вивченими, що ми й намагались з’ясувати у нашій магістерській роботі.

Таким чином, соціальна значущість проблеми та її недостатнє наукове вивчення і обумовили вибір теми магістерського дослідження: **"Психологічні особливості розвитку образу фізичного Я у підлітків".**

Об'єкт дослідження - образ фізичного Я особистості.

Предмет дослідження - особливості образу фізичного Я у підлітковому віці.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей прояву образу фізичного Я підлітків та доцільності використання психокорекційних методів з метою його гармонізації.

Гіпотеза дослідження: становлення образу фізичного Я у підлітковому віці характеризується віковими, статевими та індивідуальними відмінностями та може значно деформуватись під впливом сукупності чинників, зниження дії яких засобами психокорекційного тренінгу сприятиме підвищенню самоприйняття особистості.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан теоретичних розробок та дані емпіричних досліджень з проблеми образу фізичного Я особистості і визначити теоретичні підходи до проблеми дослідження.
2. Підібрати адекватний методичний інструментарій для психодіагностики образу фізичного Я особистості підліткового віку.
3. Виявити особливості прояву образу фізичного Я у підлітковому віці. Охарактеризувати вірогідні чинники деформацій образу фізичного Я та стратегії поведінки особистості при його деформаціях.
4. Обґрунтувати, розробити та апробувати програму гармонізації образу фізичного Я особистості підліткового віку.

Методи дослідження. Для реалізації дослідження використовувався комплекс *теоретичних* (аналіз та систематизація досліджень у наукових літературних джерелах, інтерпретація та узагальнення результатів теоретичних та емпіричних досліджень), *емпіричних* (спостереження, бесіда, анкетування, тести, експеримент) та математичних методів дослідження.

На різних етапах дослідження використовувалися психодіагностичні методики: семантичний диференціал (Ч.Осгуда у модифікації Р.Моляко), методика Ч.Спілбергера і Ю Ханіна, кольоровий тест незадоволеності власним тілом САРТ (С.Фішера), проективна методика «Автопортрет» (О.С.Романова), опитувальник-анкета ставлення до зовнішності (Р.В.Моляко), методика самоопису зовнішності, методика об'єктивного оцінювання зовнішності.

Статистичний аналіз отриманих результатів проводився з використанням кореляційного аналізу (t-критерій Стьюдента, коефіцієнт кореляції Пірсона) та інших методів математичної обробки даних.

Теоретико-методологічну основу дослідження складають положення про визначення поведінки людини як функції особистісних рис та ситуації (Л.Ф. Бурлачук), уявлення про поняття та місце образу фізичного Я в структурі Я-концепції (М.І. Боришевський, Р. Бернс, О.Є. Гуменюк, А.Н. Дорожевець, О.Т. Соколова, В.В. Столін, С. Фішер); уявлення про структуру образу фізичного Я як взаємодію когнітивного, афективного та поведінкового компонентів (О.Т. Соколова); значущість підліткового віку як сенситивного періоду у процесі становлення образу фізичного Я (І.Булах); важливість формування адекватної самооцінки зовнішності у цьому віковому періоді (В.А. Авєрін, В.М. Бєлов, Х.Л. Бі, Б.М. Бурн, М. Кле, Ф. Райс, А.О. Реан, О.Т. Соколова); роль активних соціально-психологічних методів навчання в особистісному зростанні (І.Вачков, Ю.Емельянов, Н.Хрящева, Т.Яценко).

Етапи і експериментальна база дослідження. Психодіагностичне дослідження проводилось упродовж 20__ - 20__ рр. На першому етапі вивчався стан проблеми у науковій літературі; на другому етапі проводилось експериментальне дослідження; на третьому етапі проводився аналіз та інтерпретація результатів дослідження, оформлення магістерської роботи.

База дослідження: загальноосвітня школа №___ м. Києва. Загальна кількість досліджуваних - 60 підлітків 7-9 класів (30 дівчат та 30 хлопчиків).

Надійність і вірогідність результатів дослідження забезпечувалися використанням валідних і надійних взаємодоповнюючих методів, що

відповідають меті і завданням магістерської роботи, поєднанням кількісного та якісного аналізу отриманих результатів та застосуванням методів математичної статистики.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів полягають у:

1) систематизації існуючих теоретичних розробок та даних емпіричних досліджень з проблеми образу фізичного Я у психологічній науці;
2) визначенні та обґрунтуванні поняття "образ фізичного Я" як структурного компонента Я особистості, що являє собою сукупність всіх уявлень людини про власне тіло у поєднанні з емоційною оцінкою і поведінкою;
3) виявленні вікових, гендерних та індивідуальних особливостей становлення образу фізичного Я;
4) визначенні взаємозв'язку між низькою самооцінкою Я-фізичного і тривожністю підлітків;
5) обґрунтуванні та апробації програми тренінгу з гармонізації образу фізичного Я у підлітків.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю використання отриманих результатів дослідження та програми психотренінгу в роботі шкільного психолога з підлітками з метою гармонізації образу фізичного Я. Володіння інформацією про вікові і гендерні особливості становлення образу фізичного Я дає змогу застосовувати програми попередження його деформацій і пов'язаних з ними емоційних розладів особистості підлітка. Теоретичні та емпіричні результати дослідження можуть бути використані у ВНЗ при підготовці вчителів та практичних психологів для закладів освіти.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (97 найменувань). Текст викладено на 78 сторінках комп’ютерного набору.

Додаток Ж

Приклад оформлення таблиць та рисунків

Таблиця 2.1.

Кількісні результати самооцінки підлітками своєї особистості (у %)

Самооцінка особистості	7 клас		8 клас		9 клас	
	хлопці	дівчата	хлопці	дівчата	хлопці	дівчата
позитивна	84,1	85,4	76,8	67,5	75,4	72,3
негативна	15,9	14,6	23,2	32,5	24,6	27,7

Таблиця 2.1.

Розподіл показників особистісної та ситуативної тривожності досліджуваних за шкалами методики Ч.Спілбергера та Ю.Ханіна

N=54

Рівні тривожності / Вид тривожності	Низький		Помірний		Високий	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Ситуаційна	7	12,9	27	50,0	20	33,7
Особистісна	13	24,1	24	44,5	17	31,4

Таблиця 3.1.

Порівняльний аналіз середніх показників тривожності у досліджуваних експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп (у %)

Види тривожності	ЕГ (n=14)		КГ (n=14)	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Особистісна	44,5	37,5	42,3	39,9
Ситуативна	47,2	35,4	44,9	42,7
Загальна шкільна	56,5	31,1	54,2	49,2

Таблиця 2.4.

Результати значущих кореляційних зв'язків між шкалами методики ШТРР та теста шкільної тривожності Філіпса (за методом рангової кореляції Спірмена)

Змінна I	Змінна II	Коефіцієнт кореляції r_s	Статистична похибка p
Обізнаність 1 (ШТРР)	Фрустрація потреби у досягненні успіху (Філіпс)	- 0,439	0,05
Обізнаність 1 (ШТРР)	Страх у стосунках з вчителями (Філіпс)	- 0,546	0,05
Обізнаність 2 (ШТРР)	Фрустрація потреби у досягненні успіху (Філіпс)	- 0,482	0,05
Обізнаність 2 (ШТРР)	Страх перевірки знань (Філіпс)	- 0,405	0,05
Обізнаність 2 (ШТРР)	Страх у стосунках з вчителями (Філіпс)	- 0,703	0,01
Класифікація понять (ШТРР)	Фрустрація потреби у досягненні успіху (Філіпс)	- 0,448	0,05
Класифікація понять (ШТРР)	Страх у стосунках з вчителями (Філіпс)	- 0,473	0,05
Узагальнення (ШТРР)	Фрустрація потреби у досягненні успіху (Філіпс)	- 0,476	0,05
Узагальнення (ШТРР)	Страх самовираження (Філіпс)	- 0,409	0,05
Загальний рівень розумового розвитку (ШТРР)	Фрустрація потреби у досягненні успіху (Філіпс)	- 0,519	0,05
Загальний рівень розумового розвитку (ШТРР)	Страх у стосунках з вчителями (Філіпс)	- 0,482	0,05
Загальна тривожність (Філіпс)	Загальна шкільна тривожність (Філіпс)	0,779	0,01

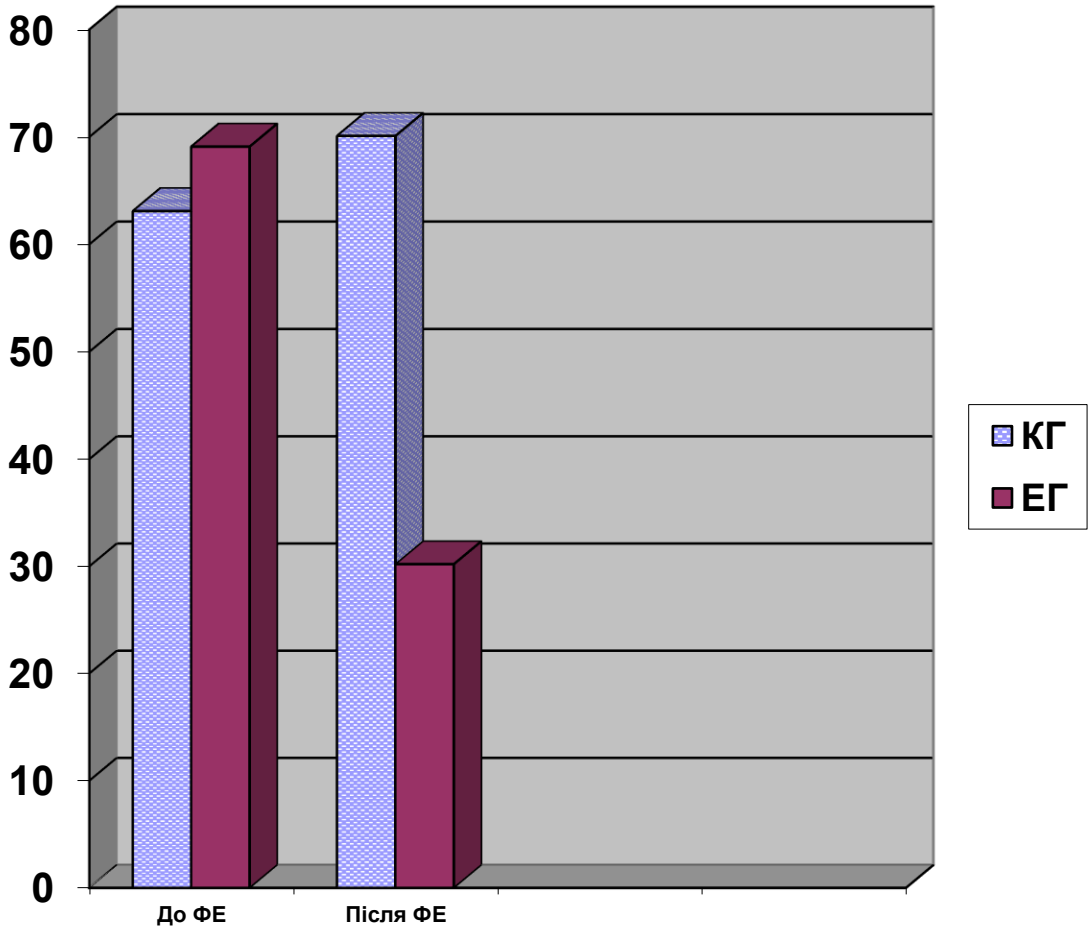

Рис.3.1. Кількісні показники рівня ситуативної тривожності підлітків до та після проведення формувального експерименту.

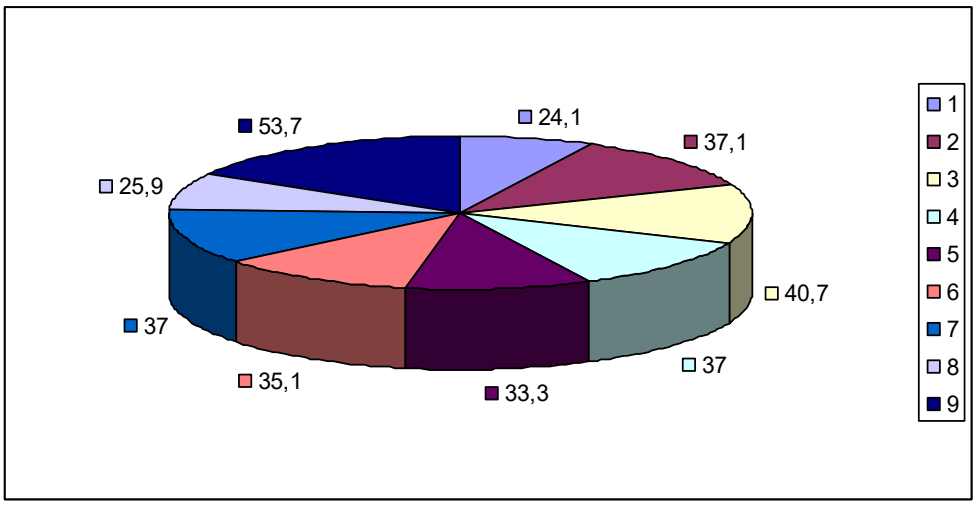

Рис. 2.2. Високий рівень вираженості показників шкільної тривожності (у %) за методикою Філіпса.

Додаток К

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ДЖЕРЕЛ

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. – Львів : Свічадо, 2006. – 307 с. – (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV–V ст. ; № 14). 2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. – К. : Ін-т математики, 2006. – 111 с. – (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59). 3. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Наталія Дмитрівна Матюх. – К. : Асамблея діл. кіл : Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. – 311 с. – (Ювеліри України ; т. 1). 4. Шкляр В. Елементал : [роман] / Василь Шкляр. – Львів : Кальварія, 2005. – 196, [1] с. – (Першотвір).
Два автори	1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. – К. : Києво-Могилян. акад., 2005. – 397, [1] с. – (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1). 2. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. – К. : Прецедент, 2006. – 93 с. – (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю ; вип. 11). 3. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. – Львів : Растр-7, 2007. – 375 с.
Три автори	1. Акофф Р.Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г. Д. ; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. – XLIII, 265 с.
Чотири автори	1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. – К. : НДІ "Украгропромпродуктивність", 2006. – 106 с. –

	(Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи). 2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздєв, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. – К. : Вища освіта, 2006. – 478, [1] с. – (ПТО: Професійно-технічна освіта).
П’ять і більше авторів	1. Психология менеджмента / [Власов П. К., Липницкий А. В., Лущихина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. – [3-е изд.]. – Х. : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с. 2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім’ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. – К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. – 115 с. – (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13).
Без автора	1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. – К. : Грані-Т, 2007. – 119 с. – (Грані світу). 2. Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. – К. : Грамота, 2007. – 638, [1] с. 3. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця XIX – початку XX століття : [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. – К. : Грані-Т, 2007. – 190, [1] с. 4. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : [зб.наук.праць / наук. ред. Каліущенко В. та ін.]. – Чернівці : Рута, 2007. – 310 с.
Багатотомний документ	1. Історія Національної академії наук України, 1941-1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. – К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007– . – (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2 : Додатки – 2007. – 573, [1] с. 2. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; ред. Иванов В. Л.]. – Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005 – . – (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 1. – 2005. – 277 с. 3. Дарова А. Т. Неисповедимы пути Господни... : (Дочь врага народа) : трилогия / А. Дарова. – Одесса : Астропринт, 2006 – . – (Сочинения : в 8 кн. / А. Дарова ; кн. 4). 4. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : в 6 т. / Н. П. Кучерявенко. – Х. Право, 2002 – . – Т. 4: Косвенные налоги. – 2007. – 534 с. 5. Реабілітовані історією. Житомирська область : [у 7 т.]. –

	Житомир : Полісся, 2006 – . – (Науково-документальна серія книг "Реабілітовані історією" : у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова) [та ін.]). Кн. 1 / [обл. редкол.: Синявська І. М. (голова) та ін.]. – 2006. – 721, [2] с. 6. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч.1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. – К. : НТУУ "КПІ", 2006. – 125 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"], (Харків, 11-13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. – 167 с. 2. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. – К. : ІСОА, 2002. – 147 с. 3. Матеріали IX з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. – К. : Асоц. укр. банків, 2000. – 117 с. – (Спецвип.: 10 років АУБ). 4. Оцінка й обгрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6-9 черв. 2000 р., Київ. Т. 2 / відп. Ред. В. Т. Трощенко. – К. : НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. – С. 559-956, XIII, [2] с. – (Ресурс 2000). 5. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук. праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. – Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999. – 215 с. 6. Ризикологія в економіці та підприємництві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. – К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. – 452 с.
Препринти	1. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. – Х. ННЦ ХФТИ, 2006. – 19 с. – (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4). 2. Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами /

	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. – Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. – 7, [1] с. – (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).
Депоновані наукові праці	1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. – М., 2002. – 110 с. – Деп. в ВИНИТИ 13.06.02, № 145432. 2. Разумовский В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. – М., 2002. – 210 с. – Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.
Словники	1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. – Х. : Халімон, 2006. – 175, [1] с. 2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. – К. : Європ. ун-т, 2007. – 57 с. 3. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. – К. : Карпенко, 2007. – 219 с. 4. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. – 2-ге вид., оновл. – К. : К.І.С., 2006. – 138 с.
Атласи	1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім’я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. – К. : Варта, 2006. – 217, [1] с. 2. Анатомія пам’яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам’яті : посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. – 2-ге вид., розшир. та доповн. – Дніпропетровськ : Пороги, 2005. – 218 с. 3. Куерда Х. Атлас ботаніки / Хосе Куерда ; [пер. з ісп. В. Й. Шовкун]. – Х. : Ранок, 2005. – 96 с.

Законодавчі та нормативні документи	1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2006. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань). 2. Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. – К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. – 459 с. – (Нормативні директивні правові документи). 3. Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. – Офіц. вид. – К. : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. – VI, 74 с. – (Нормативний документ Мінпаливенерго України. Інструкція).
Стандарти	1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Покажчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004. – [Чинний від 2006-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України 2006. – IV, 231 с. – (Національний стандарт України). 2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 – ДСТУ ISO 6107-9:2004. – [Чинний від 2005-04-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2006. – 181 с. – (Національні стандарти України). 3. Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірювального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005. – [Чинний від 2007-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – IV, 18 с. – (Національний стандарт України).
Каталоги	1. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. – Львов : НТЦ "Леонорм-стандарт, 2006 – . – (Серия "Нормативная база предприятия").Т. 5. – 2007. – 264 с. Т. 6. – 2007. – 277 с. 2. Пам’ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. – Львів : Новий час, 2003. – 160 с. 3. Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. – [Суми : Унів. кн., 2003]. – 11 с. 4. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Горницкая И. П., Ткачук Л. П. – Донецк : Лебедь, 2005. – 228 с.

Бібліографічні показчики	1. Куц О. С. Бібліографічний покажчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. – Львів : Укр. технології, 2007. – 74 с. 2. Систематизований покажчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997—2005 роки / [уклад. Кирись Б. О., Потлань О. С.]. – Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – 11 с. – (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).
Дисертації	1. Петров П.П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. – К., 2005. – 276 с.
Автореферати дисертацій	1. Новосад І.Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 „Технологія машинобудування” / І. Я. Новосад. – Тернопіль, 2007. – 20 с. 2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 „Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології” / Нгуен Ші Данг. – К., 2007. – 20 с.
Авторські свідоцтва	1. А. с. 1007970 СССР, МКИ^{3} B 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). – № 3360585/25–08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.
Патенти	1. Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК^{7} H 04 B 1/38, H 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В.И.; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. – № 2000131736/09 ; заявл. 18.12.00 ; опубл. 20.08.02, Бюл. № 23 (II ч.).

Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 6. – С. 15-18, 35-38. 2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 6. – С. 14-17. 3. Валькман Ю.Р. Моделирование НЕ-факторов – основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2007. – № 1. – С. 39-61. 4. Ма Шуін Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуін // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 5. – С. 12-14. 5. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моісеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2007. – № 1. – С. 25-29. 6. Валова І. Нові принципи угоди Базель II / І. Валова ; пер. з англ. Н. М. Середи // Банки та банківські системи. – 2007. – Т. 2, № 2. – С. 13-20. 7. Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство XIX ст. Від Куліша до Винниченка : (нариси з новітнього укр., письменства) : статті / Микола Зеров. – Дрогобич, 2007. – С. 245-291. 8. Третьяк В. В. Возможности использования баз знаний для проектирования технологии взрывной штамповки / В. В. Третьяк, С. А. Стадник, Н. В. Калайтан // Современное состояние использования импульсных источников энергии в промышленности : междунар. науч.-техн. конф., 3-5 окт. 2007 г. : тезисы докл. – Х., 2007. – С. 33. 9. Чорний Д. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації / Д. М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець XIX–початок XX ст. / Д. М. Чорний. – Х., 2007. – Розд. 3. – С. 137-202.

Електронні ресурси	1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс]] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III-IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. – 80 Min / 700 MB. – Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. – (Бібліотека студента-медика) – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000. – Назва з контейнера. 2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – К. : CD-вид-во "Інфодиск", 2004. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. – (Всеукр. перепис населення, 2001). – Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану. 3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник – 2003. – № 4. – С.43. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm.

Примітки:

1. Бібліографічний опис оформлюється згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 “Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання”.

2. Опис складається з елементів, які поділяються на обов’язкові та факультативні. У бібліографічному описі можуть бути тільки обов’язкові чи обов’язкові та факультативні елементи. Обов’язкові елементи містять бібліографічні відомості, які забезпечують ідентифікацію документа. їх наводять у будь-якому описі.

Проміжки між знаками та елементами опису є обов’язковими і використовуються для розрізнення знаків граматичної і приписаної пунктуації.

3. У списку опублікованих праць здобувача, який наводять в авторефераті, необхідно вказати прізвища та ініціали всіх його співавторів незалежно від виду публікації.

Додаток Л

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ МАГІСТЕРСЬКОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ

Направляється студент_____до захисту
(прізвище та ініціали)
магістерської (бакалаврської)роботи
за напрямом підготовки_____
спеціальністю_____
(шифр і назва спеціальності)
на тему:_____
(назва теми)
Магістерська (бакалаврська) робота і рецензія додаються.

Декан факультету _____
(підпис)

Довідка про успішність

_____ за період навчання на факультеті_____
(прізвище та ініціали студента)

з 20____ року до 20___ року повністю виконав навчальний план за напрямом підготовки_____, спеціальністю _____з таким розподілом оцінок за: національною шкалою: відмінно ____%, добре ____%, задовільно ____%; шкалою ECTS: A ____%; B ____%; C ____%; D ____%; E ____%.

Секретар факультету _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок керівника магістерської (бакалаврської) роботи

Студент (ка)_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Керівник роботи _____
(підпис) (прізвище та ініціали)
“____”_____20 _____ року

Висновок кафедри про магістерську (бакалаврську) роботу

Магістерська(бакалаврська) робота розглянута на засіданні кафедри _____(протокол№__від___20___р.).

Студент (ка)_____
(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даної роботи в атестаційній кваліфікаційній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

“____”_____20___ року

Додаток М

Завідувачу кафедри

_____

УДУ імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

професору_____

(прізвище, ім’я, по-батькові)

_____

_____

студент (ка) _____ групи

_____факультету

_____

_____

(П.І.Б. здобувача вищої освіти, повністю)

Заява

З правилами чинного Положення «Про академічну доброчесність у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова», ухваленого Вченою радою НПУ імені М.П.Драгоманова (далі - Університету) 27 грудня 2018 року, згідно з яким виявлення академічного плагіату в магістерській роботі є підставою для відмови в допуску роботи до захисту та застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності, ознайомлений(а). При написанні магістерської роботи мною не порушувались принципи академічної доброчесності.

Про використання Системи виявлення збігів/ідентичності/схожості компанії UNICHECK (далі – Антиплагіатної Системи) в роботах здобувачів вищої освіти ознайомлений(а) та надаю свою згоду на обробку та збереження Університетом моєї роботи в Базі даних Університету. Також надаю Університету право на передачу моєї роботи для обробки та збереження в Антиплагіатній Системі та використання роботи для виявлення академічного плагіату в інших роботах, які завантажувалися/завантажуються для перевірки Антиплагіатною Системою та користувачами, які мають доступ до Антиплагіатної Системи, виключно в обмежених цілях для виявлення академічного плагіату в текстах робіт.

Бакалаврська (магістерська) робота: «_____ _____»

для перевірки надається мною Університету в друкованому та електронному варіанті. Електронна версія моєї роботи збігається (ідентична) з друкованою.

_____ _____

(дата) (підпис)

Додаток Н

Рецензія

на бакалаврську (магістерську) роботу на тему «_____» студента _____факультету УДУ імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

_____

(прізвище, ім’я, по-батькові)

готується за наступною схемою (не більше 3 сторінок):

– актуальність теми;

– вміння визначити основні питання і викласти матеріал в логічній послідовності і взаємозв’язку;

– позитивні сторони та недоліки при висвітленні теми (глибина розкриття, повнота вивчення літературних джерел, навички оволодіння методикою дослідження проблеми тощо);

– новизну і практичне значення висновків і пропозицій;

– самостійність, творчий підхід слухача до осмислення теоретичного і фактичного матеріалу;

– вміння користуватися працями класиків вітчизняної та світової науки, нормативно-правовими актами, бібліографічним апаратом для ілюстрації своїх думок, положень;

– оформлення магістерської роботи;

– висновок.

Посада, прізвище, ім’я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання рецензента

“_____”_____ 20___р.

_____

(підпис)

М.П.

(засвідчення підпису у встановленому порядку та мокра печатка)